

Kişilik Özelliklerinin Beslenme Alışkanlıkları, Beden Algıları ve Antropometrik Ölçümlere Etkisinin İncelenmesi: Başkent Üniversitesi Örneği[†]

Ece Sinanoğlu^{1*}, Mehmet Sağır²

¹ Doktora Öğrencisi | Ankara Üniversitesi, Antropoloji Anabilim Dalı, Ankara-Türkiye

² Prof. Dr. | Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Antropoloji Bölümü, Ankara-Türkiye

* Sorumlu Yazar / Corresponding Author:

Ece Sinanoğlu

Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,

Antropoloji Anabilim Dalı, Fizik Antropoloji Bilim Dalı

Ankara/TÜRKİYE

E-posta/ E-mail: ecesnnoğlu@gmail.com

Alındı/Received: 18 Mart / March 2024

Düzeltildi/Revised: 30 Nisan / April 2024

Kabul/Accepted: 16 Mayıs / May 2024

Yayımlandı/Published: 30 Haziran / June 2024

Öz

Kişilik özellikleri, kalıtsal ve çevresel etkilerle şekillenen, bireyin kendisini ve çevresini algılama şekillerini değiştirebilen tutum, tavır ve davranış kalıplarıdır. Bireyin hayatında sosyal, psikolojik, ekonomik olduğu kadar anatomik açıdan da etkilere sahiptir. Bu araştırma, üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin beslenme şekilleri, beden algıları ve antropometrik ölçümleri üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın örneklemini 100 kadın 100 erkek olmak üzere toplam 200 Başkent Üniversitesi öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre kadınların erkeklere göre daha dışadönük ve uyumlu kişilik özellikleri gösterdikleri, erkeklerin şişmanlığa karşı ön yargılarının daha fazla olduğu tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Nevrotizm kişilik özelliğinin beden memnuniyetini negatif yönde; dışadönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk kişilik özelliklerinin ise beden memnuniyetini pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Kişilik özellikleriyle bazı antropometrik özellikler arasında zayıf korelasyon tespit edilirken şişmanlığa karşı kendilik algısı alt boyutuyla antropometrik özellikler arasında yüksek oranda bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Kişilik, nevrozizm, beden algısı, antropometri

Giriş

Kişilik; birçok araştırmacı tarafından çalışılan, ortak bir tanımı ve net sınırları olmayan bir kavramdır. Kişilik; kalıtsal ve çevresel unsurların etkisi sonucu oluşan, bireyi diğerlerinden ayıran, tutarlı tavır, tutum ve davranışların yanı sıra, fiziksel görüntü, psikolojik yapı, sosyal beceri, ilgi ve yetenekleri de içeren kapsamlı bir kavram olarak tanımlanmaktadır (Bayar, 2019; Burger, 2006; Demirel, 2005). Bu

[†]Bu makale Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antropoloji Anabilim Dalı, Fizik Antropoloji Bilim Dalı'nda, Prof. Dr. Mehmet Sağır danışmanlığında yürütülen "Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özelliklerinin, Beslenme Alışkanlıklarına, Beden Algılarına ve Antropometrik Ölçümlerine Etkisinin İncelenmesi" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

[†]This article is produced from the dissertation titled "Examining the Effect of Personality Characteristics of University Students on Their Nutritional Habits, Body Perception and Anthropometric Measurements" supervised by Prof. Dr. Mehmet Sağır at Ankara University, Graduate School of Social Sciences, Anthropology Department, Physical Anthropology Sub-department.

Examining The Effects of Personality Traits on Eating Habits, Body Perceptions and Anthropometric Measurements: Başkent University Example

Abstract

Personality traits are attitudes and behavioural patterns shaped by hereditary and environmental influences and can change how an individual perceives himself and his environment. It has social, psychological, economic, and anatomical effects on the individual's life. This study aims to examine the effect of personality traits of university students on their nutrition patterns, body perception and anthropometric measurements. The sample of research comprises 200 (100 females and 100 males) Başkent University students. According to the results of the research, it was determined that females showed more extroverted and harmonious personality traits than male, and males had more prejudices against obesity ($p < 0.05$). Neuroticism personality traits negatively affect body satisfaction; it was concluded that the personality traits of extraversion, openness to experience, and responsibility positively affected body satisfaction. While a weak correlation was detected between personality traits and some anthropometric features, a high correlation was found between the self-perception sub-dimension against obesity and anthropometric features.

Key Words: Personality, neuroticism, body perception, anthropometry

kavram, tiyatro oyuncularının seyirciler tarafından ayırt edilmesini sağlayan maskelere verilen "persona" kelimesine türemiştir (Özer, 2013). İnsanlar arasındaki farklılıkları tanımlamak için kullanılan bu kavram, Jung (1997) tarafından kişinin toplum kurallarına uygun davranmak adına tavır, tutum ve davranışlarını uyarlaması olarak tanımlanmıştır. Kişilik söz konusu olduğunda, bireyin toplum normlarına uyum sağlamak için mi kendini değiştirdiği yoksa doğduğu ve büyüdüğü toplumun mu kişiliğini şekillendirdiği sorusu merak edilen bir konudur. Bu normların kişilik üzerinde bıraktığı etkilerin ölçülebilirliği daha soyut değişkenlere dayandığı için bu sorulara cevap vermek kolay olmamaktadır. Bu konuda değerlendirmede bulunabilmek için kişiliğin sosyokültürel bileşenleri üzerine çalışmak gerekmektedir. Aile ve arkadaş çevresi, fırsat eşitliği, tüketim biçimi, eğitim seviyesi

Atıf için/ Cite as:

Sinanoğlu, E., ve Sağır, M. (2024). Kişilik özelliklerinin beslenme alışkanlıkları, beden algıları ve antropometrik ölçümlere etkisinin incelenmesi: Başkent Üniversitesi Örneği, *Antropoloji*, (48), 16-23.

<https://doi.org/10.33613/antropolojidergisi.1454731>

gibi unsurları kapsayan sosyal etkenler, coğrafi ve fiziki unsurlar, kitle iletişim araçları kişiliği ortaya çıkaran temel sosyokültürel etkenleri oluşturmaktadır.

İnsanı benzersiz kılan ve geniş bir kavram olan kişilik, bireyin sadece ruh haline değil, bedensel özelliklerine de etki etmektedir. Ruh, beden ve kişilik arasındaki ilişki, Platon'dan Aristo'ya İbn-i Sina'dan Mevlana'ya kadar merak konusu olmuştur. Platon; ruhu bedenden ayırarak, bedeni ruhun engeli olarak değerlendirip, ruhu yüceltmış; Aristo ise, ruh ve bedeni bir tutarak, ruhun bedensiz, beden de ruhsuz olamayacağını belirtmiştir (Kaya, 2014). Mevlana da, Platon gibi, ruhu bedenden ayrı olarak değerlendirmiş, insan yaratılışından kaynaklı bir karşıtlık olduğu görüşünü öne sürmüştür (Bayraktar, 2006). Zaman geçtikçe ruh ve beden gibi karşıtlıklar ortadan kalkmış, bilim dünyası bütüncül bir yaklaşım tarzı benimsemeye başlamıştır. Durna (2005), yalnızca zihinsel ve duygusal yönden farklılıkların değil, fiziksel farklılıkların da bireylerin olayları algılama ve yorumlama durumlarına etki ettiğini ve kişiliğe şekil verdiğini belirtmektedir. Çünkü insan bedeni, sınırlı bakış açılarıyla değerlendirilemeyecek kadar kapsamlı bir organizmadır.

Beden algısı kavramı, insanın karmaşık doğasını yansıtabilecek bir kavramdır. Bireyi yalnızca fiziksel açıdan değil psikolojik ve sosyolojik açıdan da yansıtabilmektedir (Güven ve Solmaz, 2022). Bir başka deyişle antropometrik veriler ötesinde beden algısı, bireyin kendi bedenine yönelik yargılarını, tutumlarını, deneyimlerini ve duygularını barındırmakta, toplumun dayattığı güzellik algısını ve mevcut kültürü de yansıtmaktadır. Toplumsal bakış açısı neyi güzel olarak kabul ediyorsa kişi de kendini o özellikler çerçevesinde değerlendirmektedir (Aslan, 2004). Beden algısı kavramının beslenme alışkanlıkları ve antropometrik verilerle birlikte değerlendirilmesi bireysel ve toplumsal bakış açılarının somut yansımalarının değerlendirilmesinde faydalı olacaktır.

Türkiye'de, beden algısı, beslenme şekilleri ve antropometrik özellikleri inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Buna karşılık kişilik ve antropometrik özellikleri birlikte inceleyen herhangi bir çalışma mevcut değildir. Bu çalışmada Başkent Üniversitesi'nde lisans eğitimi alan öğrencilerin kişilik özelliklerinin, beslenme şekilleri, beden algıları ve antropometrik ölçümlerine etkisi incelenerek, ruh ve beden arasındaki ilişki değerlendirilmiştir.

Gereç ve Yöntem

Örneklem

Araştırma, Başkent Üniversitesi'nde lisans öğrencisi olan 17-25 yaş arasındaki 100 kadın 100 erkek üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Ölçekler

Her bir öğrenci Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT), Beslenme Alışkanlıkları Ölçeği ve Vücut Algısı Ölçeği olmak üzere 3 farklı ölçek doldürmüştür.

Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT): Kişiliği, açıklanması ve sınıflandırılması kolay olan, her kültüre uyum sağlayabilecek beş boyutlu yaklaşımdan faydalanılarak Bacanlı ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilmiştir. Test; nevrozizm, dışadönüklük, yumuşak başlılık, deneyime açıklık ve sorumluluk olmak üzere beş temel açıklayıcı sıfat üzerinden kişiliği analiz etmektedir. 40 maddeden oluşan likert tipi bir ölçektir. İç tutarlılık katsayısı 0.85 olarak belirlenmiştir (Çeliköz ve Şeker Sır, 2016).

Beslenme Alışkanlıkları Ölçeği: Byrne ve Kolley tarafından 1981 yılında geliştirilen bu ölçek; yemek yeme davranışları, şişmanlığa karşı kendilik algıları, şişmanlığın getirdiği olumlu ve olumsuz düşünceler ve şişmanlığa karşı ön yargılar olmak üzere 4 boyut ve 65 sorudan oluşan, 5'li likert tipi bir ölçektir. İç tutarlılık kat sayısı 0.73'tür (Kundakçı, 2005).

Vücut Algısı Ölçeği: Secord ve Jourard (1953) tarafından geliştirilmiş, Hovardaoğlu tarafından Türk kültürüne uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik testleri yapılmış, iç tutarlılık kat sayısı 0.91 olarak hesaplanmıştır (Hovardaoğlu, 1993). 40 maddeden oluşan 5 dereceli likert tipi bir ölçektir.

Antropometrik Ölçümler

Araştırmaya katılan öğrencilerden; vücut ağırlığı, boy, Beden Kitle Endisi (BKE), göğüs, üst kol, bel, kalça, baldır çevresi ve triceps, biceps, subscapular, supraspinale ve baldır deri kıvrımı kalınlığı ölçüleri alınmıştır. Ölçümler Anthropometric Standardization Reference Manual (ASRM) ve International Biological Programme'nin (IBP) ölçütleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir (Tanner vd., 1969, Weiner ve Lourie 1969).

Ağırlık ölçümünde, 100 gr'a duyarlı dijital tartı; boy ölçümünde, 1 mm'ye duyarlı Martin tipi antropometre; çevre ölçümlerinde, 1 mm'ye duyarlı şerit metre; deri kıvrımı kalınlığı ölçülerinde ise 0.1 mm hassasiyetinde Harpenden™ tipi deri kıvrımı pergeli kullanılmıştır.

İstatistik Analiz

Araştırma verileri, SPSS 26.0 programı ile analiz edilmiş, tanımlayıcı analizlerle birlikte gruplar arası farklılıkları tespit için t testi, tek yönlü varyans analizi ve regresyon analizleri kullanılmıştır.

Etik Uygunluk

Araştırma başlamadan önce Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Alt Etik Kurulundan onay alınmış ve Başkent Üniversitesi Akademik Değerlendirme

Koordinatörlüğü'nden araştırma için ve SDKT kullanımı için Prof. Dr. Hasan Bacanlı'dan izin alınmıştır. Ayrıca araştırmaya katılım sağlayan her öğrenciye araştırmanın amacı, verilerin gizliliği ve kullanım alanları hakkında bilgi verilmiş, onam formları imzalatılmıştır.

Bulgular

Çalışmaya 100 kadın 100 erkek olmak üzere toplam 200 Başkent Üniversitesi öğrencisi katılım sağlamıştır. Kadınların yaş ortalaması 20.66 (± 1.23), erkeklerin yaş ortalaması 20.34 (± 1.82)'tür. Öğrencilerin yumuşak başlılık ortalaması 46.30 (± 9.63), dışadönüklük ortalaması 43.71 (± 9.26), deneyime açıklık ortalaması 42.76 (± 7.46), sorumluluk ortalaması 35.33 (± 7.68) ve nevrozizm ortalaması 25.73 (± 7.08)'tür.

Cinsiyete göre kişilik özelliklerini analiz etmek için t testi uygulanmış, sonuçlar Tablo 1'de sunulmuştur.

Nevrotizm, deneyime açıklık ve sorumluluk boyutlarında cinsiyetler arası anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir ($p > 0.05$). Bununla birlikte, kadınların yumuşak başlılık ve dışadönüklük ortalamaları erkeklerin ortalamalarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p < 0.05$). Bu anlamlı farklılıklar kadın öğrencilerin lehinedir.

Tablo 2'de görüldüğü üzere; şişmanlığın getirdiği olumlu/olumsuz düşünceler, şişmanlığa karşı kendilik algıları, yemek yeme davranışları alt boyutlarında cinsiyetler arası istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p > 0.05$). Ancak erkeklerin şişmanlığa karşı ön yargılar alt boyutu ortalamaları kadınların ortalamalarına göre istatistiksel olarak anlamlılık göstermektedir ($p < 0.05$). Bu anlamlı farklılık erkek öğrenciler lehinedir.

Beden algısı ve cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır ($p > 0.05$).

Tablo 1. Cinsiyete göre kişilik özellikleri t testi sonuçları

Cinsiyet	Kişilik Alt Boyutları	n	Ortalama	SS	t	p
Kadın	Nevrotizm	100	25.79	7.231	.120	.905
Erkek		100	25.67	6.966		
Kadın	Dışadönüklük	100	45.46	9.179	2.716	.007
Erkek		100	41.96	9.043		
Kadın	Yumuşak Başlılık	100	48.92	9.596	3.987	.000
Erkek		100	43.68	8.980		
Kadın	Deneyime Açıklık	100	43.77	7.919	1.919	.056
Erkek		100	41.76	6.857		
Kadın	Sorumluluk	100	36.17	7.597	1.552	.122
Erkek		100	34.49	7.707		

Tablo 2. Cinsiyete göre beslenme alt boyutları t testi sonuçları

Cinsiyet	Beslenme Alışkanlıkları Alt Boyutları	n	Ortalama	SS	t	p
Kadın	Şişmanlığa Karşı Ön Yargılar	100	22.40	6.057	-5.076	.000
Erkek		100	27.27	7.441		
Kadın	Şişmanlığın Getirdiği Olumlu Olumsuz Düşünceler	100	51.70	8.008	-1.770	.552
Erkek		100	53.73	8.124		
Kadın	Şişmanlığa Karşı Kendilik Algıları	100	20.01	6.058	.545	.350
Erkek		100	19.56	5.611		
Kadın	Yemek Yeme Davranışları	100	27.33	4.080	1.605	.170
Erkek		100	26.36	4.460		

Tablo 3. Kişilik özellikleriyle vücut algısı arasındaki korelasyon sonuçları

Vücut Algısı Ölçeği	Nevrotizm	Dışadönüklük	Deneyime Açıklık	Yumuşak Başlılık	Sorumluluk
	.317**	-.295**	-.186**	-.093	-.305**

Tablo 4. Kişilik Özellikleri ve Beden Algısı Çoklu Regresyon Analizi

Değişken	B	Std. hata	Beta	t	p	VIF
Nevrotizm	.964	.211	.300	4.563	.000	1.083
Dışadönüklük	-.577	.189	-.235	-3.051	.003	1.485
Deneyime Açıklık	-.064	.250	-.021	-.258	.797	1.677
Yumuşak Başlılık	-.311	.173	.131	1.792	.075	1.349
Sorumluluk	-.698	.204	-.235	-3.427	.001	1.182

R= .477

R²= .228Adj. R²= .208

Kişilik özellikleriyle beslenme alışkanlıkları alt boyutları arasındaki ilişkiyi analiz etmek için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Analizler sonucunda, deneyime açıklık ile şişmanlığa karşı ön yargılar arasında negatif yönde orta derecede ($r=-0.25$); yumuşak başlılık ile şişmanlığa karşı ön yargılar negatif yönde zayıf derecede ($r=-0.21$); sorumluluk ile yemek yeme davranışları arasında negatif yönde zayıf derecede ($r=0.17$) ilişki tespit edilmiştir.

Kişilik özellikleriyle vücut algısı arasındaki istatistiksel ilişkiyi tespit etmek için Pearson korelasyon analizi uygulanmış, sonuçlar Tablo 3'te belirtilmiştir. Dışadönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk alt boyutları ile vücut algıları arasında

negatif yönde; nevrozizm alt boyutu ile vücut algıları arasında ise pozitif yönde orta derecede bir korelasyon olduğu tespit edilmiştir. En güçlü negatif yöndeki korelasyon katsayısı sorumluluk alt boyutuyla bedenlerini algılama şekilleri arasında bulunmuştur.

Kişilik özelliklerine ve beden algısı değerlerine çoklu regresyon analizi uygulanmış, çoklu doğrusallık problemi olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 4'teki çoklu regresyon analizi sonucuna göre Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi alt boyutları beden algılarındaki varyansın %20.8'ini açıklamaktadır. Nevrotizm, dışadönüklük ve sorumluluk alt boyutları beden algısı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa sahiptir. Nevrotizm alt boyutunun bir birimlik değişiminde, beden algısı skorunda 0.964 oranında; dışadönüklük alt boyutunun bir birimlik değişiminde, beden algısı skorunda -0.577 oranında; sorumluluk alt boyutunun bir birimlik değişiminde, beden algısı skorunda -0.698 oranında bir değişiklik meydana gelmektedir.

Antropometrik ölçüm verilerine normallik testi yapılmış, baldır deri kıvrımı kalınlığı verileri dışında kalan değişkenlerin normal dağılım göstermediği anlaşılmıştır. Sıfatlara dayalı kişilik testi alt boyutlarıyla antropometrik ölçümler arasındaki istatistiksel ilişkiyi tespit etmek için Spearman ve Pearson korelasyon analizi uygulanmış, sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur. Nevrotizm ve sorumluluk boyutlarıyla antropometrik ölçümler arasında bir ilişki bulunmamıştır. Dışadönüklük alt boyutuyla BKE, bel çevresi, subscapular, supraspinale ve baldır deri kıvrımı kalınlığı arasında negatif; deneyime

Tablo 5. Antropometrik ölçümler ve kişilik özellikleri arasındaki korelasyon sonuçları

		Dışadönüklük	Deneyime Açıklık	Yumuşak Başlılık
Ağırlık	r	-.123	-.129	-.166*
Boy	r	-.002	-.048	-.168*
Beden Kütle Endisi (BKE)	r	-.169*	-.136	-.090
Üst Kol Çevresi	r	-.109	-.128	-.198**
Bel Çevresi	r	-.174*	-.176*	-.146*
Subscapular Deri Kıvrımı Kalınlığı (DKK)	r	-.214**	-.122	-.045
Supraspinale DKK	r	-.181*	-.130	-.031
Baldır DKK	r	-.155*	-.066	-.002

Tablo 6. Beslenme alışkanlıkları alt boyutları ile antropometrik ölçümler arasındaki korelasyon sonuçları

		Şişmanlığa Karşı Ön Yargılar	Şişmanlığın Getirdiği Olumlu Olumsuz Düşünceler	Şişmanlığa Karşı Kendilik Algıları	Yemek Yeme Davranışları
Ağırlık	r	.387**	.252**	.421**	-.130
Boy	r	.257**	.100	-.119	-.116
BKE	r	.343**	.274**	.674	-.094
Göğüs Çevresi	r	.324**	.265**	.499**	-.151*
Üst Kol Çevresi	r	.375**	.210**	.362**	-.103
Bel Çevresi	r	.365**	.243**	.442**	-.151*
Kalça Çevresi	r	.301**	.250**	.563**	-.042
Baldır Çevresi	r	.245**	.191**	.492**	-.119
Triceps DKK	r	.029	.089	.357**	-.002
Biceps DKK	r	.027	.051	.331**	-.045
Subscapular DKK	r	.200**	.201*	.498**	-.127
Supraspinale DKK	r	.287**	.165*	.486**	-.104
Baldır DKK	r	.109	.100	.406**	-.006

açıklık alt boyutuyla bel çevresi arasında negatif; yumuşak başlılık alt boyutuyla ağırlık, boy, üst kol çevresi ve bel çevresi arasında negatif yönlü zayıf güçte korelasyonlar olduğu tespit edilmiştir.

Beslenme alışkanlıkları ile vücut algıları arasındaki ilişkiyi tespit etmek için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Vücut algılarıyla yemek yeme tutumları arasında pozitif yönlü zayıf derecede ($r=0.19$) korelasyon olduğu tespit edilmiştir.

Beslenme şekilleri alt boyutlarıyla antropometrik ölçümler arasındaki istatistiksel ilişkiyi tespit etmek için Pearson ve Spearman korelasyon analizleri uygulanmıştır. Tablo 6'da da görüldüğü üzere şişmanlığa karşı ön yargılar ile ağırlık, boy, BKE, göğüs, üst kol, bel, kalça, baldır çevresi, subscapular ve supraspinale deri kıvrımı kalınlığı arasında pozitif yönde orta derecede; şişmanlığın getirdiği olumlu/olumsuz düşünceler ile ağırlık, BKE, göğüs, üst kol, bel, kalça, baldır çevresi, subscapular ve supraspinale deri kıvrımı kalınlığı arasında pozitif yönde zayıf ve orta derecede; şişmanlığa karşı kendilik algıları ile ağırlık, göğüs, üst kol, bel, kalça, baldır çevresi, triceps, biceps, subscapular, supraspinale ve baldır deri kıvrımı kalınlığı arasında pozitif yönde orta ve güçlü derecede; yemek yeme davranışlarıyla ise göğüs çevresi ve bel çevresi arasında negatif yönde zayıf derecede korelasyon tespit edilmiştir. Çoklu regresyon analizi sonuçlarına göre, antropometrik değerler üzerindeki değişimi, şişmanlığa karşı ön yargıların %11.3, şişmanlığa karşı kendilik algısının

ise %44.9 oranında etkilediği görülmüştür.

Vücut Algısı Ölçeği ile antropometrik ölçümler arasındaki istatistiksel ilişkiyi tespit etmek için Pearson ve Spearman korelasyon analizleri uygulanmıştır. Beden algısıyla baldır çevresi arasında negatif yönde zayıf derecede ($r=0.21$), beden algısıyla biceps deri kıvrımı kalınlığı arasında ise pozitif yönde zayıf derecede ($r=0.17$) korelasyon tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Literatürde araştırmamız değişkenlerinin bulunduğu çalışmalar mevcut olsa da bu değişkenlerin aynı anda değerlendirildiği bir çalışma bulunmamaktadır. Bu sebeple her bir değişken için farklı araştırmalar incelenmiş ve karşılaştırmalar gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre öğrencilerin yumuşak başlılık, dışadönüklük ve deneyime açıklık kişilik özellikleri nevrozizm ve sorumluluk kişilik özelliklerine göre daha baskındır. Bu durum Başkent Üniversitesi öğrencilerinin olumlu duygulanımı yüksek, iletişime açık, farklılıklara karşı uyum kapasiteleri yüksek bireyler olduğunu göstermektedir. Tansel (2015) ve Kaya Şen (2019)'in üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdikleri benzer çalışmalarda da yumuşak başlılık ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin daha baskın olduğu, nevrozizm kişilik özelliğinin ise düşük düzeylerde kaldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kişilik özellikleri cinsiyete göre değerlendirildiğinde, kadınların erkeklere göre dışadönüklük ve yumuşak başlılık kişilik özellikleri ortalamalarının daha yüksek

olduğu görülmektedir. Bu durum, araştırmaya katılan kadınların erkeklere göre daha canlı, girişken, insanlarla etkileşime daha açık, daha sakin ve hoşgörülü sahibi olduklarını göstermektedir. Bu sonuçlar erkek katılımcılarda bu kişilik özelliklerinin olmadığı anlamı da taşımamaktadır. Kültürel yapı, aile ve arkadaş çevresi, toplumsal cinsiyet rollerinin kişide yarattığı etkiler sonucu kadınlarda bu özellikler daha baskın olabilmektedir. Araştırmamıza benzer şekilde Arslan (2018), Kaya Şen (2019) ve Sözcan (2019) yaptıkları araştırmada, kadınların daha yumuşak başlı ve uyumlu kişilik özellikleri gösterdikleri sonuçlarına ulaşmışlardır. Aliyev (2008) üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada, yine araştırmamıza benzer olarak kadınların daha dışadönük kişilik özelliklerine sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Rahmani ve Lavasani (2012) 108 kadın ve 69 erkek olmak üzere toplam 177 üniversite öğrencisiyle gerçekleştirdikleri çalışmalarında kadınların deneyime açıklık ve uyumluluk değerlerinin erkeklere oranla daha fazla olduğu bulgularına erişmiştir. Schmitt vd. (2009) farklı kültürlerden 17.637 katılımcıyla gerçekleştirdikleri kapsamlı çalışmalarında kadınların erkeklere oranla öz disiplini yüksek, dışadönük, uyumlu ve nevroitik özelliklere sahip olduğunu saptamışlardır. Weisberg vd. (2011) de çalışmalarında benzer bulgulara ulaşarak kadınların daha dışadönük, uyumlu ve nevroitik özelliklerinin daha yüksek değerlere sahip olduğu sonucuna varmıştır. Bununla birlikte, sorumluluk, nevroitizm ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinde cinsiyetler arası herhangi bir değişikliğe rastlanmaması durumu, değişen toplumsal cinsiyet rolleri, bu rollere olan toplumsal tepki, kadının sosyal ve ekonomik hayata etkin bir şekilde katılımı gibi unsurlar tarafından da açıklanabilir. Menteşe (2017) çalışmasında, kadın ve erkeklerin kişilik özellikleri arasında anlamlı bir farklılığa rastlanmamış, Tatlıoğlu (2014) ise dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik özelliklerinde cinsiyetler arası bir farklılık bulunmadığını belirtmiştir.

Tablo 2 değerlendirildiğinde, araştırmamızda erkeklerin şişmanlığa karşı ön yargılarının kadınlara oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Kadıoğlu (2015) ve Tuğay (2019) da çalışmalarında erkeklerin şişmanlığa karşı ön yargılarının daha fazla olduğu, kadınların ise şişmanlamaktan daha fazla endişe ettiği sonuçlarına ulaşmışlardır. Özellikle kadınlarda görülen bu kilo memnuniyetsizliği Batılı toplumlarda ciddi seviyelere ulaşmış ve literatürde “normatif hoşnutsuzluk” olarak adlandırılmıştır (Calzo vd., 2012; Marshall vd., 2012). Bu durum güzellik algısının sosyolojik boyutuyla ilişkilendirilebilir.

“Güzellik” olgusu sosyolojik olarak ele alındığında, erkek bakış açısıyla şekillenen ve toplum tarafından daha çok kadına atfedilen bir olgudur. Bu sebeple güzelliğin önemli bir parçası olarak değerlendirilen fiziksel görüntüye karşı oluşan ön yargıların daha çok erkeklerde gözlemlenmesi de tesadüf değildir.

Cinsiyet ve beden algısı arasındaki ilişki incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farka ulaşılamamıştır. Beden algısı çalışmalarının çoğunlukla kadınlar üzerinde yapılması, toplumsal cinsiyet normları ve oluşturulan estetik algısı düşünüldüğünde cinsiyet değişkeninin kadınların lehine beden algısını değiştirmesi beklentisi ortaya çıkmaktadır. Örsel vd. (2004), Cooke ve Wardle (2005) çalışmaları neticesinde, kadınların erkeklere oranla beden memnuniyetsizliklerinin daha fazla olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bununla beraber, Kuru ve Baştuğ (2008), Öncel (2011) ve Uğur’un (2019) araştırmaları sonucunda cinsiyetler arasında beden algısına yönelik herhangi bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir.

Literatür değerlendirildiğinde, kişilik özellikleri ve beden algısı arasında ilişkiyi analiz eden sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bu sebeple çalışmanın sonuçlarının faydalı olacağı düşünülmektedir. Bulgular neticesinde, nevroitizm kişilik özelliğinin beden algısı üzerinde negatif etkilere neden olduğu, dışadönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk kişilik özelliklerinin ise beden algısı memnuniyetini olumlu etkilediği görülmüştür. Yapılan çoklu regresyon analizi, kişilik özelliklerinin beden algısındaki değişimleri %20.8 oranında değiştirdiğini göstermektedir. Literatürde konuya yönelik incelenen diğer çalışmalar da benzer sonuçları vurgulamaktadır. Tok vd. (2010), Öztürk vd. (2015), Tazegül (2018) ve Kaya Şen (2019) araştırmalarında dışadönüklük kişilik özelliğinin beden algısını olumlu etkilediğini, nevroitizm kişilik özelliğinin ise beden algısı üzerinde negatif etkilere sebep olduğunu tespit etmişlerdir.

Kişilik özellikleriyle antropometrik ölçümlerin bir arada değerlendirildiği bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın bulgularına göre dışadönüklük, deneyime açıklık ve yumuşak başlılık kişilik özellikleriyle ağırlık, boy, BKE, üst kol ve bel çevresi, subscapular, supraspinale ve baldır deri kıvrımı kalınlıkları arasında ilişki olduğu görülmüştür. Ancak bu durumun dolaylı bir ilişki olduğu, beden algısı, beslenme şekilleri ve başka değişkenlerin de etkisiyle oluşabileceği değerlendirilmektedir.

Antropometrik ölçümler ile beslenme alışkanlıkları ve beden algısı değerleri analiz edildiğinde, beslenme alışkanlıklarının ağırlık, boy, BKE, üst kol, bel, kalça ve baldır çevresi, triceps, biceps, subscapular, supraspinale ve baldır deri kıvrımı kalınlıklarıyla

ilişkili olduğu anlaşılmakta, özellikle antropometrik ölçümlerin şişmanlığa karşı kendilik algısındaki varyasyonu önemli düzeyde (%44.9) etkilediği görülmektedir. Üniversite öğrencilerinin antropometrik ölçümleri arttıkça, kilo alma eğilimlerini kabul ettikleri ve şişmanlamak konusunda endişe ettikleri anlaşılmaktadır. Literatür taramasında, kullanılan beslenme alışkanlıkları ölçeği ile antropometrik ölçümleri değerlendiren bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bulgular değerlendirildiğinde, bu alanda daha fazla çalışma yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Beden algısı ve antropometrik ölçümler arasında ise beklentinin aksine yok denecek kadar az bir ilişki tespit edilmiştir. Araştırmamız sonuçlarına benzer şekilde, Tuğay (2019) gerçekleştirdiği çalışmada, BKE ve beden algısı arasında ilişkiye rastlanmamıştır.

Sonuç olarak; dışadönüklük ve yumuşak başlılık kişilik özelliklerinin cinsiyetler arasında anlamlı farklılık gösterdiği, kişilik özelliklerinin beslenme şekillerini ve beden memnuniyetini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde etkilediği, kişilik özellikleriyle ağırlık, boy, BKE, bel çevresi, subscapular DKK, supraspinale DKK ve baldır DKK arasında korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Kişilik özelliklerinin değişkenler üzerinde, anlamlı etkilere sebep olduğu, bu alanda daha fazla çalışma yapılması gerektiği ve Antropolojinin pek çok bilim dalıyla olan doğal ilişkisinin gerçekleştirilecek araştırmalarla daha fazla öne çıkarılmasının gerekli olduğu kanısındayız.

Kaynakça

Aliyev, P. (2008). *Beş faktörlü kişilik özellikleri ve cinsiyet rollerinin üniversite alan seçimi ile ilişkisinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Arslan, A. (2018). *Eğitim Fakültesi öğrencilerinin mesleki kişilik tipleri ile beş faktör kişilik özellikleri arasındaki ilişki*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Aslan, D. (2004). Beden algısı ile ilgili sorunların yaratabileceği beslenme sorunları. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, 13(9), 326-329.

Bacanlı, H., İlhan, T. ve Aslan, S. (2009). Beş faktör kuramına dayalı bir kişilik ölçeğinin geliştirilmesi: sıfatlara dayalı kişilik testi (SDKT). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 261-279.

Bayar, M. (2019). İbn Haldun düşüncesinde bireyin kişilik gelişimini etkileyen faktörler. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 19(7), 53-77. <https://doi.org/10.31126/akrajournal.586810>

Bayraktar, L. (2006). *Mevlana'da ruh—beden ilişkisi problemi*. Uluslararası Mevlânâ, Mesnevî, Mevlevîhâneler Sempozyumu. (19-21 Aralık 2005), (Yay. Haz. M. V. Dörtbudak), Manisa, s.111-116.

Burger, J. M. (2006). *Kişilik*. (İ. D. Erguvan Sarioğlu Çev.). Kaknüs Yayınları.

Calzo, J. P., Sonnevile, K. R., Haines, J., Blood, E. A., Field, A. E. ve Austin, S. B. (2012). The development of associations among BMI, body dissatisfaction, and weight and shape concern in adolescent boys and girls. *Journal of Adolescent Health*, 51(5), 517–523. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2012.02.021>.

Cooke, L. ve Wardle, J. (2005). Age and gender differences in children's food preferences. *British Journal of Nutrition*, 93(5), 741-746.

Çeliköz, N. ve Şeker Sır, N. (2016). Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT): Geçerlilik güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 118-131.

Demirel, Ö. (2005). *Eğitim sözlüğü*. Pegem Akademi Yayıncılık.

Durna, U. (2005). A ve B tipi kişilik yapılarını ve bu kişilik yapılarını etkileyen faktörlerle ilgili bir araştırma. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 19 (1), 276- 290.

Güven, G., Solmaz, D. Y. (2022). Kadın ve erkek bireylerin fiziksel aktivite düzeyleri ve beden algısı arasındaki ilişkisinin incelenmesi. *Uluslararası Spor, Egzersiz ve Antrenman Bilimi Dergisi*, 8(2), 24-38.

Hovardaoğlu, S. (1993), Vücut algısı ölçeği. *Psikiyatri, Psikoloji, Psikiyatri (3P) Dergisi*, 1(1), 26-27.

Jung, C. G. (1997). *Din ve psikoloji*. (C. Şişman Çev.). İnsan Yayıncılık.

Kadıoğlu, U.B. (2017). Sağlık bilimleri öğrencilerinin yeme alışkanlıkları davranışları, vücut ağırlıklarının değerlendirilmesi. *Journal of Current Researches on Educational Studies*, 7(2), 13-26.

Kaya, M. (2014). Aristoteles'in ruh anlayışı. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 91-98.

Kaya Şen, A. (2019). *Genç yetişkinlik dönemindeki bireylerin beş faktörlü kişilik özellikleri ile beden algısı ve yaşam doyumu düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kundakçı, A. H. (2005). *Üniversite öğrencilerinin yeme tutumları, benlik algısı, vücut algısı ve stres belirtileri açısından karşılaştırılması*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kuru, E. ve G. Baştuğ (2008). Futbolcuların kişilik özellikleri ve bedenlerini algılama düzeylerinin incelenmesi.

SPORMETRE *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(2), 95-101. https://doi.org/10.1501/Sporm_0000000094.

Marshall, C., Lengyel, C. ve Utioh, A. (2012). Body dissatisfaction: among middle-aged and older women. *Canadian Journal of Dietetic Practice and Research*, 73(2), 241-247. <https://doi.org/10.3148/73.2.2012.e241>.

Menteşe, O.M. (2017). *Yaş, cinsiyet ve kişilik özellikleri ile internette oyun oynama alışkanlıkları arasındaki ilişkiler*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Öncel, D.A. (2011). Üniversite öğrencilerinde diyet, beden algısı ve kendilik algısı arasındaki ilişkiler. [Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi]. Mustafa Kemal Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Hatay.

Örsel, S., Canpolat, B., Akdemir, A. ve Özbay, M. H. (2004). Diyet yapan ve yapmayan ergenlerin kendilik algısı, beden imajı ve beden kitle indeksi açısından karşılaştırılması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 15(1), 5-15.

Özer, E. (2013). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlıklı düzeylerinin duygusal zeka ve beş faktör kişilik özellikleri açısından incelenmesi. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Öztürk, A., Kara, A. ve Körük, S. (2015). Üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri, cinsiyet rolleri ve yüz kızarma eğilimlerinin sosyal görünüm kaygılarını yordama gücü ve aralarındaki ilişki. *Turkish Studies*, 10(10), 733-748. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8693>.

Rahmani, S.ve Lavasani, M. G. (2012). Gender differences in five factor model of personality and sensation seeking. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 46, 2906-2911. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.05.587>

Secord, P. F. ve Jourard, S. M. (1953). The appraisal of body-cathexis: Body-cathexis and the self. *Journal of Consulting Psychology*, 17(5), 343-347.

Schmitt, D. P., Realo, A., Voracek, M. ve Allik, J. (2009). Why can't a man be more like a woman? Sex differences in big five personality traits across 55 cultures: Correction To Schmitt et al. (2008). *Journal of Personality and Social Psychology*, 96(1), 118. <https://doi.org/10.1037/a0014651>.

Sözcan, Z. (2019). *Kişilik özelliklerinin girişimcilik eğilimi üzerine etkisi: Sakarya Üniversitesi örneği*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, Sakarya.

Tanner, J. M., Hiernaux J. ve Jarman, S. (1969). *Growth and physique studies*, J. S. Weiner ve J. A. Lourie, (Edt.), *Human biology: A guide to field methods*, Blackwell Scientific.

Tansel, M. (2015). *Beş faktör kişilik yapısı ile etkili liderlik arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Kara Harp Okulu Komutanlığı, Savunma Bilimleri

Enstitüsü, Ankara.

Tatlıoğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik kuramına göre kişilik özellikleri alt boyutlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi*, 7(17), 939-971. <http://dx.doi.org/10.14225/Joh400>.

Tazegül, Ü. (2018). Sporcuların kişilik özellikleri ile bedenlerini beğenme düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(68), 1518- 1526. <https://doi.org/10.17755/esosder.377496>.

Tok, S., Tatar, A. ve Morali, L. S. (2010). Relations between dimensions of the five-factor personality model, body image satisfaction and social physique anxiety in college students. *Studia Psychologica*, 52(1), 59-67.

Tuğay, E. (2019). Üniversite öğrencilerinin yaşam kalitesi beden algısı ve beslenme durumunun saptanması. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Biruni Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Uğur, G. (2019). *Bir üniversitenin açıcılık ve işletme yönetimi bölümü öğrencilerinin besin seçimlerinin beden algısı üzerindeki etkisinin incelenmesi ve karşılaştırılması*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Biruni Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Weiner, J. S. ve Lourie J. A. (1969). *In human biology: A guide to field methods*. Blackwell Scientific.

Weisberg, Y. J., DeYoung, C. G. ve Hirsh, J. B. (2011). Gender differences in personality across the ten aspects of the big five, *Frontiers in Psychology*, 2, 1-11. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2011.00178>.

2024. Telif hakları yazar(lar)a aittir.

Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansının hüküm ve şartları altında yayımlanan açık erişimli bir makaledir.